

За 22.757

Л вядось Шынклер

Блёк

Д 66 - 1933

8

Ба 22.757

~~27829~~

БЕЛАРУС ШЫПКАЛЕР

355
~~190~~

Б Л Е К

АПАВЯДАНЬНЕ

ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БЕЛАРУСІ
ЮНДЗЕТСЭКТАР

МЕНСК

1933

Бел. літвал
1934 г.

Рэдактар *М. Дынькоў*
Тэхрэдактар *І. Белкін*
Корэктар *А. Жылінская*
Здана ў набор 28/II—33 г.
Падпісана да друку 11/IV—33 г.
Набрана ФЗВ
Адк. кор. друк. *М. Кулін*

Заказ № 742. 3.000 (7/8 арк.) Уп. Галоўлітбелу №а 817.

Друкарня імя Сталіна

25.04.2009

У горадзе неспакойна.

Кожны дзень з ранку да глыбокага вечара, а пэўне, і ўначы па Каломенскай—зверху з Захараўскай—праходзяць разьдзелы легіёнаў, пазнанцаў; цягнуцца нудна доўгім ланцугом абозы.

Туды—на фронт.

А фронт гэты ўсё бліжай і бліжай. Кажуць, бальшавікі ўжо перайшлі Бярозу, з боем упартым пасоўваюцца наперад. Палякі заўзята бароняцца. Але чуюць паны, што адыходзяць назаўсёды: зруйнавалі дашчэнту Барысаў, мала і вёсак засталася па праходзе паноў. Сіратлівыя, аблупленыя коміны ды сумныя абпаленыя дрэвы, як тычкі на сьметніку, гібеюць на вогнішчах.

Косіць ёмка панская каса. Правяць баль-касавіцу воі Жэчы Пасполітай.

Шабля гострая, куля кусьлівая ды по-
лымя палкае зьмянілі стомлены падра-
паны сырцовы бізун, пагнуты сталёвы
шомпал, што ўволю нагуляліся па сьпі-
нах „хлопаў“ ды „галганаў“. Помсь-
ціцца панства за няўдачы на фронце,
зьнішчае ўсё на шляху сваім...

Коціцца хваля легіёнская назад. Ко-
ціцца ў мутных бурбалках распачы і
зьвярынай разбазыранасьці.

— Такі дзяншчык свайго колішняга
пана афіцэра хвацка навучае...—хітравата
гаворыць Уладзікаў бацька.

Уладзік ды і ўсе на двары разумеюць,
пра што гэта: намякае бацька на тое,
што кагадзе пісала прадажная газетка
аб Будзёным. Пісала аб ім, як аб бы-
лым дзяншчыку таго генэрала, які ка-
мандуе цяпер польскай кавалерыяй. Пась-
міхалася газетка над „воляй лёсу“, што
паставіў дзяншчыка супроць афіцэра,
і ўпэўнена казала: „быць таго ня можа,
каб дзяншчык ды перамог свайго пана
афіцэра!“

... — Бач, як яно павярнула! Вось
табе і „воля лёсу“...—стрымана, спакойна

канчае бацька і сплёўвае праз зубы
Постаць ягоная паволі губляецца на га-
родзе.

У паветры, штохвіліну нарастаючы,
пачулася характэрнае тарахценьне аэро-
пляну. Высока-высока недзе плыве тон-
кая, зграбная, бясьпёрая птушка з бляш-
нявым бліскам.

— Наш ці не?..—задзірае голаў Уладзік.

— Чый то „наш“?—пытае цётка Адэля.

— А няго-ж легіёнскі?—гіронічным
пытаньнем адказвае Ўладзік.

Застракатала нэрвова кулямётная „чар-
га“. Другая... трэцяя... Бум-гх-гх...
Сь-сь-сь-сь... панёсься ў паветры зна-
рад. Другі... трэці...

— Наш!—заскакаў Уладзік:—далі бог,
наш! Во! І страляюць па ім,—з непакой-
ствам скончыў, углядаючыся, дзе рас-
плываюцца белыя купчастыя дымкі зна-
радных разрываў.

— Бач?... „Наш“! Бач?! Яшчэ адзін
большавік адшукаўся!

— Ведама, не легіён, не Пілсудзкага
рагацік!—задзірыста агрызнуўся Уладзік.

Уладзік сёньня лічыць сябе за самага

заядлага бальшавіка на двары. За самага ўпэўненага і сьвядомага. Ведаў Уладзя, што за белапалякамі сям'і горш жылося: застаўся бацька беспрацоўным, выпадковыя заробкі нялёгка даваліся. А апошнія дні зусім Уладзіка супроць легіёнаў настроілі.

Заўчора гарэла на Траецкай гары. Легіёны сьпярша не пушчалі пажарнікаў з пуняў, а калі тыя выехалі на пажар,— наводзілі такі парадак, ад якога полымя весялей шугала, займаліся новыя і новыя будынкi. Уладзік дапяў быў на пажар з сваёй „канаводкай“. Усюды казалі, што самi легіёны і падпалілі будынкi, каб лягчэй было рабаваць. Уладзік з хлапцамі шмат папрацаваў, пампуючы вадзю насосам. Але дзе там! З хаты на хату—полымя агарнула квартал за кварталам. Шмат пагарэла будынкаў, шмат людзей засталася на вуліцы, бяз рэчаў, без кавалку хлеба. Стогны і енкi ўстрасалі прагорклае паветра на вогнічшы...

... — А ўсё легіёны, у-у-у, ненавісныя!—абураліся хлопцы, бягучы трусцой да хаты.

А ўчора па Каломенскай праходзіў полк легіёнаў. Ішлі з оркэстрам, але музыка ня грала. Відаць, нявесела было. Паперадзе неслі палкавы штандар. Уладзя з хлапцамі з цікавасьцю пазіраў на маўклівую процэсію, стоячы на беражку бязьлюднага тротуару.

Моцны штуршок у каршэнь, ад якога шапка скінулася і ў вачох зоркі пазагарваліся, спыніў Уладзікавы назіраньні.

Ззаду стаяў канарык-жандар.

— Здым чапка! Пся крэў!—узьюшана, брызгаючы сьлінай, крычаў ён.

... — Не відзел?—пальцам торкаў ён у бок штандару:—Галган!..

Уладзікавы таварышы хуценька паскідалі шапкі перад легіёнскай сьвятыняй, не чакаючы канарыкавага пачастунку.

— Ах ты, паскуда...—прашаптаў Уладзік, успамінаючы ўчарайшае здарэньне, і рука міжвольна ўзьнялася да патыліцы.

— Я табе пакажу галгана, штандаровая панская падліза...—працягваў ён нібы перад ім стаяў яшчэ канарык.

Аэроплян паволі, мэрам яго і не турбаваў абстрэлі выбухі знарадныя, вырысоўваў размашнае плыткае кола кірункам на цэнтр гораду.

... Гы-ы-ы-ыххх! гы-ы-ы-ыххх!.. адзін за адным раздаліся выбухі, адменныя ад знарадных. Працяглыя і глухія ад якіх паветра нібы расчэплівалася.

Часьцей засакаталі кулямёты.

— Гэта „ён“ бомбы кідае!—закрычэлі на двары.

— Уладзік, дзе ты?—пачуўся стрывожаны вокліч.

Уладзік, з неахвотаю пасунуся ў той бок, да склепу, адкуль гукаў бацька.

Па двары, трымаючы падушку пад пахай, шамуліла цётка Адэля.

— Матка боска...—шапацелі яе зьбялелыя вусны.

— Хутчэй, цёценька!—прарэзьліва крыкнуў Уладзік.—Сюды павярнуў!

Аэроплян, не дарысаваўшы кола, проста лініяй пайшоў на поўнач. Даручаную справу, пэўне, выканаў, зьвяртаўся спакойна за фронт—да сваіх.

Бляшнявы вьстун-сокал прылятаў, му-
сіць, нездарма.

У горадзе стала неспакойней. Жыцьцё пахавалася за брамы, за сыцены. Ня ві-
даць на вуліцах праходжых. Арудуюць
толькі легіёнэры. Не адстаюць ад іх
і хвалёныя „выкшталцонныя“ пазнанцы.

Грымяць, у шчапы ломяцца вакенніцы.
На дробныя кавалачкі з жалобным дзвын-
каньнем крышуща пад прыкладамі сажан-
нёвыя магазынавыя шыбы, мізэрныя
шыбкі кватэраў. Адзінкамі, а то і цэлымі
разьдзеламі кідаюцца ў праломы жаўнеры,
цягнуць маткі краму, жбунты адзення,
галянтарэі, розных тавараў. Пухнуць абоз-
ныя калёсы.

Паны эвакууюць горад. Паны „ратуюць“,
што толькі трапляе на прагнае вока.
„Ратаванае“ дабро нялёгка вывезьці: не
хапае абозных караў. І жаўнеры знахо-
дзяць выйсьце: яны ловяць адзінак пра-
ходжых, падштурхваюць іх стрэльбамі, на-
кідваюць на плечы жбунты нарабаваных
набыткаў.

— Тшымай, пся крэў!

Разьдзелы абяртаюцца ў збоішча арыштаваных, нагружаных людзей, якіх ахоўваюць неспадзяваныя ўладары лёгка здабытых багацьцяў.

Сьпешна і ладна ідзе пагрузка цягнікоў, што адзін за адным адыходзяць з вогзалу. Тыя-ж заарыштаваныя цягаюць у вагоны цяжары, з праклёнамі, пад прыкладам і псякрэвам, дапамагаюць панскаму „ратунку“...

Пра гэта адразу-ж пачулі і на Мікалаеўскай вуліцы. Усе мужчыны пахаваліся: хто ў склеп, хто ў гарод. Уладзік таксама, прыхінуўшыся да разоры, утуліўся ў картафляніку.

Ляскае раз-по-раз брама. Абшныпарыўшы дзядзінец, кватэры, выбіраліся з двароў жаўнеры. Няма дармовых рабочых разьёшаным бандытам-рабаўніком.

— Ладзь... Уладзік!..—з трывогай у прыцішаным голасе кліча маці.—Дзе ты?

— Ці-і-і-ха вы!—акрысіўся Уладзік.—Хочаце, каб забралі жаўнеры?

Сьцішылася маці. Хуценька сыходзіць з гароду.

„Іпраўда хлапец выцягваецца ў падлетка. Таго і чакай забяруць“...—схамянулася ў думках старая.

А сэрца набрыняе радасьцю за сына, што і ён ўжо мужчына амаль дарослы.

Марудна ідзе дзень... Сюды на Мікалаеўскую, вылузнуўшы з каменных каробак кварталаў, далятае куламесны тлум, бразгат, распачлівыя крыкі з гораду. Трывожна, адрывіста перагукаюцца паравозы на вогзале, лязгаюць гучна і парыўна буфэры вагонаў. Сьпешкава, ліхаманкава складаюцца цягнікі. А з поўначы, усё гучней і зацяглей, бухаюць гарматы. Гукі гэтыя набліжаюцца, зьліваюцца ў аднастайнае, часамі бесьперапыннае, гудзеньне.

Фронт набліжаецца. Нашы перамагаюць.

Прыслухоўваецца да ўсіх гукаў Уладзік, раскладае па адценьнях, разьбіраецца ў вытоцы іх, значаньні, ацаноўвае, пахмыляецца.

„Здорава заварылася каша!..“

А голад няўпрыкметку нарастае, далучае да ўспрыёманьяў, уражаньяў Уладзікавых і свой няўтомны настойлівы голас. А маці і не здагадаецца прынесці ежы. Дзе там! Мусіць, у склепе хаваецца...

— Ладзь...

Уладзік выцягвае голаў.

— Сып сюды...

Уладзя паўзе да бацькі. Той хітравата пасьміхаецца, лежачы ля агрэставага парасьніку. Уладзік здагадваецца, разам з бацькам пачынае абіраць агрэст.

Вечар схіляецца над зможаным, расхрыстаным горадам. Доўгія цені кладуцца на дзядзінцы. Сьціхае тлум у горадзе, ня гукаюць гудкі на вагзале. Тылавая часткі відаць, выбраліся, застаўся недзе наперадзе жудкі, загадкавы к начы фронт.

Нібы зьняпрытомнеў, трывожна прытоіўся, чакае вырашэньня лёсу свайго горад. Гадае, што прынясе яму цьмяная, варожая ноч.

— Хадзем!—кажа бацька,—паглядзім, што робіцца...

Паволі выходзяць з гародчыку. І ба-
чаць—прыгнутыя постаці соўгаюцца і з
другіх гародаў, вырастаюць з skleпай.

— „Уцекачы“ ад сваёй хаты!

Цётка Адэля сядзіць на ганках, ута-
ропілася разгубленымі вачмі ўперад. На
носе ў яе дробныя кроплі поту, вусны
дрыжаць, машынальна шапочуць:

— Матка боска чэнстаховска, востра-
брамска... зьлітуйся над намі! Езу
хрысту, бронь нас од гневу твэго...—
блытае старая завучанья польскія модлы
і кантычкі з беларускімі словамі.

Уладзя глядзіць на цётку. Сьмешнымі
выдаюцца яе просьбы, каб Езу хрысту
бараніў ад свайго-ж гневу.

Абрыдзелі Уладзіку цёткавы модлы.
Ураньні, на золаку, калі так хочацца
спаць, цётка заўжды шкрабе на кухні
бульбу. Шкрэбату ўтуруе гучны шэпт
модлаў. Шапатлівае шкрабаценьне дані-
мае праз цененькую пераборку, не дае
Уладзіку спаць. Уладзік закутваецца з га-
лавой у коўдры, але хадайніцтвы цёткавы
да маткі боскавай прасякаюць і сюды.
Ня любіць Уладзік цёткі Адэлі...

Павячэраўшы, Уладзя, аглядваючыся, выбіраецца за браму. З вуліцы на браме вісіць абразік з маткай боскай. Відаць, цётка Адэля патурбавалася. Матка боская сур'ёзна ўперылася ва Ўладзю. Ён крывіць губы, выпучвае вочы і шапоча гарэзьліва-апантана:

— Матка боска... Езу хрысту...

Абразікі вісяць і на іншых брамах...

— Бач, хто нас бароніць...—кпліва гаворыць Уладзя і варочаецца на дзядзінец.

Ля ганкаў сядзіць на ўслончыку бацька. Перад ім стаіць кондукторскі куфэрак, у руках запалены ліхтар. Бацька акуратна ліхтуе вехцікам чырвонае шкло.

„Рыхтуецца на службу“,—думае Ўладзік. Даўно ўжо езьдзіў бацька з куфэракам і ліхтаром у грымотных, шпаркабегіх цягнікох!

Цётка Адэля не глядзіць на бацьку, ёй шкада прапышных касьцёльных імшаў; яна зараз, пэўне, думае аб сваёй паездцы ў Вільню на ўклон да маткі боскай вострабрамскай. Лоўка ачмуцілі польскія паны падатных веруючых сваім шыкозным спецыяльным цягніком для дэвотак!

А ноч сваёй загадкавасьцю і жудасьцю ўсё шчыльней атуляе горад. І ізноў нарастае лямант, ізноў плач і няладныя крыкі вісяць у трывожна нацятым паветры. І ізноў у кірунку да Бабруйскае вуліцы, Серабранкі, Камароўкі, Траецкай гары—з усіх бакоў—узьнімаецца зарыва, ізноў вогнішча, ізноў рабунак...

... Га-а-а-а... Га-а-а-а... — перарванае стрэламі нясецца, узьнімаецца ў вышыню і спадае адтуль, ад зарыва, па ўсім навакольні. Пацягнула ў ночнай вільгаці пахам гары, паленага дрэва, вопраткі...

Ізноў калоціцца горад жахам, распаччу бязвыходнай. Новая хваля зьдзеку захліснула вуліцы.

... Калі-ж канчатак? Калі-ж здаволяцца? Калі-ж выбяруцца? Дзе-ж нашы?

* * *

Ня сьпіцца Уладзіку. Вочы ўпіваюцца ў цемру, вушы ловяць жудкі голас, у выбражэньні малююцца страшкія малюнкi нэндзы, рабункаў, гвалту.

У хаос бязладных гукаў уварваўся новы, разьдзёр іх, прыціснуў, перакрыў

сваім гулам-рэскатам. Шыбы ў вокнах жалобна застагналі. Нема застыгла цішыня. Кожны слухаў, чакаў: што-ж далей 'шчэ будзе?

— Узарвалі мост!... — тужліва шэпча бацька,—каторы-ж? На рацэ, ці Роменскі?

І ізноў скаланулася ноч. Ізноў нібы асілкі-молаты забразгаталі па сталёвых таўшчэзных лістох, ізноў нібы сотні кавалкаў гаматнога шаркалю разьдзёрла ў ашмёткі...

— Сволачы... Масты ўзрываюць!—голасна праказаў бацька.—Каб-жа вам чыгуны на плячох парвала...

Мярэжуцца страшкія, трапяткія сны. Раз-по-раз ускрыквае Уладзя, кідаецца на ложку, шкрэбае пальцамі па коўдры.

Раптам шум, сумятня на вуліцы. Потым ухаце. Падхапіўся Уладзік, скідае з набрыняўшых веек цяжкае волава чмарнага сну.

Раніца. Сонца засмучона, нейк холадна і кпліва, праз туман сухі і гаркі пазірае на зьвярыныя справункі культурных, выкшталцонных людзей.

Бацька мітусіцца з кута ў кут.

— Ах каты! Ах азіяты! Гэта-ж трэба?
Вогзал падпалілі!

— Які?—падхапіўся з ложку Ўладзік.

— Ды наш, Віленскі... Той яшчэ з ве-
чару гарэў...

— Уладзік у момант на вуліцы. Па
тротуарах да вогзалу бягуць ураздроб
хлопцы-дружакі, зрэдку трапляюцца муж-
чыны, жанкі. Жаўнераў нідзе ня бачна.
А за горадам, зусім недалёка, чутна лі-
хаманкавая страляніна. Гэта, як даведа-
ліся пасля, падпольныя атрады комуніс-
таў пачалі абхоп белапалякаў з тылу.

* * *

З грозным гудам, навальным і нахаб-
на-пераможным, шугаюць хвалі полымя
з вокнаў і ўваходаў вэстыбюлю вогзаль-
най камяніцы.

Паны падпалілі будынак у багажным
аддзяленьні. Зыркае полымя кідае кры-
вавая струмені бляску на халодна-бяля-
выя каменны сходаў вэстыбюлю. Джгалы
агнёвыя ірвуцца ўсё вышэй, усё нахаб-
ней, ліжуць ужо цынкавую страху. Страху

агортваецца дымам густым, шчытным як вата. Ён набывае сіня-зялёнага колер. Там-сям займаюцца палёвыя агеньчыкі. Гарыць, плавіцца цынк, буйнымі ізумрудавымі кроплямі і ашмоцьцямі важка падае на зямлю.

Вогнішча абпальвае твары, сушыць вочы, сунімае дых у невялічкага натоўпу прывогзальных жыхароў - чыгуначнікаў, што сабраліся на процілеглым краі пад'езду, моўчкі затоіўшы недзе ў глыбіні пякельнае, як тое вогнішча, абурэньне.

Дымныя гарачыя кроплі і ашмоцьці цынку мэрам падаюць на сэрцы, мітрэнжаць, заліваюць згуслаю крывёю болю. Важкія, распачна-вузлаватыя думкі разгублена-марудна зьбіраюцца ў неразблытаны маток. Хвіліны расьцягваюцца ў нязьмерныя жудкія гадзіны. Стаіць натоўп моўчкі, скамянеўшы. Чым выкажаш абурэньне сваё, які паратунак знойдзеш болю, калі яшчэ ў чужых лапах, калі фронт 'шчэ на той бок гораду?.. Сухія позірккі накіраваны праз пад'езд да прагнапражэрнага вогнішча, што глытае вогзал, з якім зрадніўся, на якім працаваў колькі год...

То

усьрлькі грэк, гаспадар кавярні, што на
ую айку пад'езду паблізу вогзалу, згубіў
сваю паважнасьць, забыўся на халат
азырамі, што надаваў яму звычайна
каўкаскага выгляду, кідаецца з сякерай
у руках па бруку.

Ён трывожна і гучна выкрыквае:

— Браты! Ратуйце! Згарым... Браты...
Та-ва-ры-шы!!

Ня рухаецца натоўп. З агідай глянулі
на грэка, што апошнім выгукам сваім
хацеў авалодаць увагай, перарваў за-
блытаную нітку разважных думак, і ізноў
уверыліся, як зачараваныя, у задымлены
вогзал. А ён-жа на вачох ператвараецца
ў руіны...

У крылах вогзалу—бачна праз вокны—
шугае згуслы дым. Адна за адной пэн-
каюць шыбы. У салі першае і трэцяе
клясы ўрываецца сьвежае паветра, рэдзіць
дым, разьдзьмухвае полымя.

Шырыцца вогнішча ў бакі, гуляе по-
лымя па страсе. Доўгія, прытульна-хцівыя
языкі ягонья абмацваюць ацынкаваныя
фігурныя вежы.

Утрапёнай пекнатой сваёй дрыготна-жудасны малюнак...

І не прыкмеціў ніхто з паглыбленых у распачлівае сузіраньне, як зьніклі з натоўпу хлопцы-падлеткі. Ubачылі толькі—нацянькі, праз пусты пад'езд да правага крыла камяніцы праімчалася ўгрунь Уладзева канаводка. Хто з сякерай, хто з пешняй рудлёўкай.

І, як адзін, зразумеў натоўп: правае крыло вогнішча небясьпечнае, блізка яго стаіць невялікі барак—багажная пуня, а далей—школа, службовыя будынкi, вуліца. Цяжка, утрапёна перажываючы малюнак руіны, старыя ня сьцямілі таго, што ў момант ахапіў падлеткаў розум.

Нэрвова заляпалі сякеры, глуха, ураздроб забэхалі пешні, затрашчалі дошкі. У гэтых звыклых простых гуках чулася варожая, дзёрзкая супярэчлівасьць урачыстаму гуду полымя.

І крануўся з месца натоўп, сыпам кінуўся праз пад'езд. Разматаўся забытаны маток думак, адцяліся здрадныя вузлы разважнасьці, перасеклася распач.

Сякеры і пешні перайшлі ў рукі дарослых. Бурылася пуня, абярталася ў кучы пакрышаных дошак у баку ад вогнішча.

І толькі самотная постаць грэка з сякерай мітусілася з левага крыла камяніцы.

А хлопцы ізноў зьніклі.

З крыкам, асьмельваючы сябе, цягнулі яны з былых „царскіх пакояў“ вогзалу гранаты, скрыні з патронамі. На бруку зьявілася гурма жоўта-бліскучых шкляных капсуляў напоўненых бялявым парашком—запальнай матэрыяй. І, як паважны вартавы, стаяў ля ўсяго начыньня шасьціцалёвы грубы знарад.

— А-а-а... Дык яны ня то спаліць... Яны ўзарваць камяніцу наважыліся! С-свалата...

І за хлапцамі рынуліся ў вогзал дарослыя. На плошчы грамаздзіліся шафы, сталы, нейкія слупы, зьнятыя з завесаў шыбы, дзьверы. Зьнікла жудасная пекната вогнішча. Награмажджонья на пад'ездзе простыя хатнія рэчы прыціснулі, скамечылі ўтрапёнасьць нязвычайнага палымя. Яно выдавала ўжо звычайнай стыхіяй, з якой льга і трэба змагацца.

„Менш даць жэрці полымю! Як мага больш выратаваць!“

Думка гэтая авалодала кожным, дзейна ажыцьцяўлялася. Бачыў Уладзік, як засопшыся, цягнуў бацька нейкую канапу. Ён шукаў позіркам Уладзю, трывожна сачыў сынавы рухі, але маўчаў, не перашкаджаў, ня лаяўся. І хлапечыя рукі, бачыў ён, шмаг чаго тут зрабіць могуць.

Спакойня за пачатую справу і ганарлівая ёй, па пляцформе, па калаях перакінулася Уладзікава канаводка ў процілеглы бок, куды таксама ўжо дабіралася полымя. І тут па панадворку загрымелі шафы, сталы.

— Хлопцы! хлопцы!—пачуўся з вогзалу Уладзікаў вокліч.

Кінуліся ўсе ў пакой дзяжурнага па станцыі. Уладзік круціўся ля вялізнага мэталёвага апарату, што выцягнуўся на ўвесь прасьценак. Вочы яго разгублена блукалі па акуратных сталёвых сьценках апарату, прыкрыўшых павуціньне мэханізму з безьлічу драбнюткаў частак. Пройдзе па частках гэтых ток электрычны, загрузоча апарат, зазвоняць калакольцы,

заскачуць у маленькіх вакенцах умоўныя значкі—адчыняюцца, або зачыняюцца сэмафоры, ажываюць або заміраюць перагоны між станцыямі. Складаны апарат, які распарадкуе рух цягнікоў ува ўсе бакі станцыі.

Пазірае Ўладзя на цьмяныя шкельцы-акуляры, за якімі сумна, нібы пасьлепшы, застыглі бела-чырвоныя вочкі, паказальнікі маршрутаў. Мімаволі, машынальна зьдзірае рука аркушкі паперы з надпісамі: Brzesć, „Borysów“, „Osipowicze“, „Mołodeczno“, што панаклейваны на мядзяныя трафарэткі з выгравіраванымі на іх рускімі назвамі станцыў.

— Блэк!—гукнуў хтосьці з хлапцоў.

— Гэта-ж... колькі грошай каштуе такі блэк... Гэта-ж такая патрэбная штука!—гаворыць Уладзік і ізноў абмервае вокам махіну.

— Дык выцягнуць яго!

І шчыльна абкружылі хлапцы апарат.

Абарваліся драцяныя правады, зарыпелі па падлозе ножкі-падстаўкі. Паволі хістаючыся, нібы не пакладаючыся на хлапечую моц, крануўся з месца блёкіра-

вальны апарат. Бліснулі праз шкельцы белачырвоныя вочкі, бразганулі весела калакольцы.

Намагаючы апошнія сілёнкі, ужо задыхаючыся ад гарнага, едкага дыму, цягнулі хлопцы каштоўны апарат на пляцформу.

Утаймавалася полымя. Зрабіла сваю справу, пажэрла, што толькі паддалася. Сумныя стаялі закураныя сьцены вогзалу. Сьвяціліся навывёт дзіры вокнаў, правалы ўваходаў. І знаку не засталася ад бліскучай страхі, фігурных вежаў. Нутро камяніцы завалена попелам, абгарэлымі бэлькамі, скінутымі з гары рэйкамі. Лёгкі дымок курыцца ля сьцен, што паволі стыгнуць.

Былы прыгожы вялізны будынак вогзалу за некалькі гадзін стаў руінай...

А па вуліцах, ратуючы жыцьцё, бягуць невялічкія рагьдзелы і асобныя жаўнеры. Ваўчыныя позірккі прыэдадня зьмяніліся на трывожныя апантаныя зіркі загнанага труса. Ніхто не хаваецца ў склепах, павыходзілі ўсе да брамаў.

А ў цэнтры гораду рэскатам магутным
коціцца хваляй:

— Ура-а-а... Ура-а-а...

Усе на бруку. Пераймаюць адсталых
легіёнаў, абязбройваюць, з гонарам пе-
рамогі вядуць у цэнтр, дзе ўжо нашы.

На рагу вуліцы паказаўся невялічкі
патруль чырвонаармейцаў. Бягуць да яго
чыгуначнікі, шчыльна абступаюць, паціс-
каюць радасна рукі, усхвалёвана гавораць
простыя шчырыя словы вітаньняў, па-
дзякі. Квола пасьміхаюцца запыленыя,
стомленыя чырвонаармейцы. Адзін з іх
просіць напіцца. Ён бачыць Уладзя: нясе
сьпешкава цётка Адэля збанок малака. Са-
рамяжліва бярэ гладыш чырвонаармеец.

— Дзякуй, мамаша...—гаворыць ён і
дастае з кішэні гамэтку, каб заплаціць,

Цётка Адэля абурана ўзмахвае рукамі.
На вачох яе бліскаюць сьлёзы. Зьдзіў-
лена глядзіць на цётку Уладзя, ён не
разумее, што зрабілася з старой...

Ясна і гарача сьвеціць сонейка. Інакш
выглядае памаладзеўшы, ажыўлены го-
рад, што скінуў з сябе мярэжыва дым-
нае гары. Ахоплены надзеяй на новае,

сьветлае жыцьцё людзі, зьбіраючы сілы, каб загаіць раны, што нанесла агідная панская навала. Скончыўся час рабункаў, глуму і гвалту. Паны хваляй каціліся да Віслы.

* * *

Уладзіка—такога, якім я яго ведаю, уласна кажучы—няма.

Хіба-ж хто прызнае ў танклявым, высокім і ладным юнаку, з свавольнай пухлявай шэвэлюрай, юнаку ў чыгуначным форменным кіцелі з чырвонымі „трафарэтамі“, на якіх пабліскваюць срэбрам літары, хіба прызнае хто ў постаці паважнага, маладога ‘шчэ дзяжурнага аднэй з станцый ля Менску Уладзімера Антонавіча Бадуна—Уладзіка, хударлявага падлетка з віхрастай галавой ды шырокімі нагавіцамі, што матляюцца як на калочках? Не пазнаць цяпер у асобе памочніка начальніка станцыі Бадуна, колішняга хлапечага канавода з Мікалаеўскай вуліцы, што шныпарыў па ёй з дружкамі, заклапочаны рознымі ак-

цыямі на Серабранцы, Ляхаўцы, або
Ўборках, ці ў Кальварыі.

А я пазнаю ранейшага Ўладзю.

Фігурка падлетка Ўладзіка для мяне
вельмі памятная і паўстае яна перад ва-
чыма як жывая. У асобе Ўладзімера Ба-
дуна знаходжу я шмат мілых мне Ўла-
дзікавых рысак, якія нагадваюць і мае
юнацтва і мае прыгоды ў Менскіх ва-
коліцах і перадмесьцях.

Глянупа на Ўладзіка, ці то Ўладзімера
Бадуну, і шмат, шмат чаго ўспамінаецца...

І калі мы сядзімо з Уладзікам у ад-
ноўленым вогзале,—мы гаворым з ім пра
дні юнацтва, згадваем прыгоды свае, бу-
рапенныя акцыі. Згадваем і той эпізод,
што далёка выходзіў з дужак Уладзіка-
вых акцыяў, што даў штуршок яму сту-
піць на той шлях, па якім ідзе зараз
Уладзімер Бадун.

Полымя ня рушыла сьцен камяніцы,
гранатам і знарадам не давялося выбух-
нуць. Стары касьцяк будынку пакрыўся
новай сьвежай і трывалай аблямоўкай.
Камяніца нібы і ня тая зусім. Яна цяпер

значна прыгажэйшая, чымся дзесяць год назад.

— А ведаеш?—кажа Ўладзік.—Хто яго ведае чаму, але той блёкіравальны апарат меў дзіўны ўплыў на выбар мае профэсіі. Вось захацелася мне тагды чамусьці працаваць на чыгунцы... Так вось і кіраваў вучобу сваю ў гэты бок, таму і паступіў у чыгуначны тэхнікум.

— Эпізод з сур'ёзнымі skutкамі—сьмяецца Ўладзік з даўнейшай ухмылкай на вуснах.

Ліпень 1930 г.
Бабруйск.

638

ЦАНА 25 кап.

1964

80000003 109324

Бел. архив
1991 г.

